

ALUMNIVERENIGING VAN HOGESCHOOL VAN HALL LARENSTEIN
EN HELICON MBO VELD / MAART 2016

WA1 MAGAZINE

Ga mee met de tweedaagse
excursie naar het Ruhrgebied!

Jaarcongres met twaalf
lezingen over inrichting en
beheer van Nederland

'Stap in de Flevolandse natuur
en je krijgt een ander beeld
van de polder'

COLOFON

Hoofredactie

Doede Wessels (VVA), Ria Dubbeldam (gaw)

Redactie

Sabrine Swanenberg (VVA), Tamara van Tricht, Leonie Heutink, Carla Schütte, Edwin Vriezen, Melanie Koning

Redactieadres & ledenadministratie

VVA Larenstein
Postbus 350, 6880 AJ Velp
T 026-3695725
E redactie@vva-larenstein.nl
E administratie@vva-larenstein.nl
www.vva-larenstein.nl

Advertentieverkoop

Medialijn bv, Sandra Hepping
T 0314-763735
E s.hepping@medialijn.nl

Opzeggen lidmaatschap

Schriftelijk voor 1 december 2016.

Copyrights

Het auteursrecht berust bij de uitgever en de auteurs.
Overname van artikelen wordt gewaardeerd, mits voorzien van een deugdelijke bronvermelding.

Aansprakelijkheid

De uitgever en auteurs streven naar juistheid van de informatie. De uitgever en auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor schade die het gevolg is van handelingen gebaseerd op onze informatie.

VVA-bestuur

Voorzitter / Wim Glaap

E voorzitter@vva-larenstein.nl

T 06-50237939

Penningmeester / Peter Wegdam

E penningmeester@vva-larenstein.nl

T 06-18452416

Secretaris / Ruben de Haan

E secretaris@vva-larenstein.nl

T 06-51431340

Bestuurslid Communicatie & Social Media / Jan Abelen

T 06-37482861

E communicatie@vva-larenstein.nl

Bestuurslid Regiozaken / Wilco van Hout

zie regiocoördinator Zuid

Regiocoördinatoren

Noord / Marije Kattenwinkel

E noord@vva-larenstein.nl, T 06-18723541

Oost / Henk Vrieling

E oost@vva-larenstein.nl, T 06-19366667

Zuid / Wilco van Hout en Arian Bossers

E zuid@vva-larenstein.nl, T 06-83608249

West / Martin Lenferink

E west@vva-larenstein.nl, T 06-26108872

Coördinator MBCS & Helicon / Gerben de Graaf

E mbscs@vva-larenstein.nl, T 06-12890400

Opdrachtgever / VVA Larenstein

Uitgever / VVA Larenstein en gaw ontwerp+communicatie

Druk / Drukkerij Tuijtel

Vormgeving / gaw ontwerp+communicatie, Wageningen

Oplage / 4.000

Coverfoto / Landschapspark Duisburg, thomasmayerarchive.de

ISSN 1879-422X

ALUMNIVERENIGING VAN HOGESCHOOL VAN HALL LARENSTEIN EN HELICON MBO VELD / MAART 2016

INHOUD / 1 / 16

4

Tweedaagse excursie naar het Ruhrgebied
Wil jij zien hoe Duitsland omgaat met transformatie van stad en buitengebied? Ga het met eigen ogen zien.

6

In de natuur krijg je een ander beeld van de polder
Het leuke van de Flevopolder is dat natuur er nog volop in ontwikkeling is, vindt Leo Boonman van Het Flevo-landschap.

9

VVA-lid Charlotte Gillet
Het Kadaster doet veel meer dan grenzen inmeten en aktes inschrijven.

10

Jaarcongres Dutch Design met twaalf lezingen
Op 19 april organiseert VVA samen met Hogeschool VHL het Jaarcongres 2016 Dutch Design.

12

'Ontwerpers kunnen zich onderscheiden in hun keuze van de beplanting'
Boomkwekerij Ebben is de winnaar van de Tuinbouw Ondernemersprijs 2016. Wat is hun geheim?

16

Stelling: 'Nederland moet Klimaatakkoord agenderen'
Als EU-voorzitter heeft Nederland een mooie kans om het Klimaatakkoord handen en voeten te geven.

18

Het ontstaan van Hogeschool Larenstein
Erelid Martin Hijink en voormalig voorzitter van het CvB duikt met een drieluik 'Uit De Oude Doos' terug in de historie.

20

Geluidsvriendelijk ontwerpen
Een soundwalk geeft inzicht in geluid in (stedelijke) gebieden.

22

VVA-excursie naar de Zandmotor
Een kunstmatige zandplaat voor de kust van Ter Heijde voorziet 20 kilometer kust van zand.

Verder

VVA-nieuws & agenda / column Michaël Meijer / VVA-leden zoeken kansen

12

18

20

22

Dutch Design – Delta Areas and Resources

Wim Glaap. foto Otto Vaessen

Dutch Design: een uitdrukking die geldt voor de gehele Nederlandse samenleving, een uitdrukking om trots op te zijn. 110 jaar VVA Larenstein is een mijlpaal van Dutch Design die we de komende jaren zeker zullen koesteren.

2016 staat in het teken van netwerken, het verstevigen van de banden met de VHL en Helicon, met studenten, studentenverenigingen, studieverenigingen en afgestudeerden. In de afgelopen maand hebben de eerste gesprekken hieromtrent plaatsgevonden. Hierbij zullen wij ook nadrukkelijk aandacht besteden aan de studierichtingen die van oudsher geen onderdeel uitmaakten van VVA Larenstein.

VVA Larenstein zal dit doen door het organiseren van uiteenlopende activiteiten, waaronder het Jaarcongres 2016 op 19 april met diverse sprekers over actuele onderwerpen. Lees voor meer informatie over het programma en opgave pagina 10. Dit congres is bedoeld voor zowel studenten als afgestudeerden en daarmee een match tussen de opleiding en het werkveld.

Ook dit jaar hebben de regiocoördinatoren ervoor gezorgd dat er een interessant excursieprogramma is samengesteld, waaronder een tweedaagse excursie naar het Landschapspark Duisburg en een bezoek aan het Kennislab Ruhr voor Urbanisme. Het is een uitdagend programma met leerzame en uitdagende excursies: zie pagina 4.

Ook zien we de economie langzaam op gang komen en dat biedt kansen voor afstuderende studenten en afgestudeerden die op zoek zijn naar een nieuwe uitdaging. Bij het bedrijfsleven en de overheid stijgt de vraag naar ervaren en jonge mensen. VVA Larenstein is het medium bij uitstek en biedt werkzoekenden en bedrijven de mogelijkheid om zich via de digitale media en het VVA Magazine te presenteren. Het komende jaar zullen wij als bestuur een beroep doen op onze leden om uw mening te peilen over uiteenlopende onderwerpen, om samen meer richting te geven aan onze vereniging. Niet alleen voor nu, maar ook voor de toekomst.

"Dutch Design is an investment in good performance"

Wij zien u graag tijdens één van de activiteiten of excursies!!

Wim Glaap, voorzitter VVA Larenstein

Ga mee met de tweedaagse excursie naar het Ruhrgebied!

Wil jij zien hoe ze in Duitsland het landschap inrichten? Hoe er wordt omgegaan met transformatie van stad en buitengebied? Hoe cultuurhistorisch erfgoed behouden blijft door het toevoegen van nieuwe functies? Ga dat samen met de VVA met eigen ogen zien.

Landschapspark Duisburg (bron Wikipedia)

Programma

Vrijdag 20 mei

We starten vrijdagochtend in Duisburg met een bezoek aan het Landschaftspark Duisburg. Dit was voor 1985 nog een industrieterrein met een hoogoven, gigantische gasturbines en een krachtcentrale. De gebouwen zijn behouden en er ontstond min of meer vanzelf een soort park met wilde beplanting. Tegenwoordig is het een publiekstrekker met een kinderboerderij, fiets- en wandelpaden, een museum en nog veel meer.

In de middag krijgen we een interactieve sessie over krimp en stedelijke vernieuwing onder leiding van Kennislab Ruhr. Nu het Ruhrgebied

krimpt, blijven er gebieden 'over' waar eigenlijk niets kan en toch van alles zou moeten: 'Möglichkeitsräume'. Een mooi Duits woord voor stadsdelen waar weer alles moet kunnen. Veel steden kennen deze ruimtes. Ze liggen in havens, aan de rand van de stad en soms er middenin. Kennislab Ruhr werkt samen met het Regionalverband Ruhr aan het verder brengen van *Möglichkeitsräume*.

's Avonds is er een diner en gelegenheid om te netwerken. We overnachten in een centraal gelegen hotel.

Zaterdag 21 mei

In en nabij het Ruhrgebied zijn de afgelopen eeuw vele voormalige bruinkoolmijnen (meer

dan 20.000 ha) opnieuw ingericht voor natuur, bos, recreatie, landbouw en water. Een staaltje landschapsbouw en cultuurtechniek van de eerste orde! Hier werden en worden de grootste bruinkoolmijnen van Europa geëxploiteerd. Ze leveren nog steeds 53% van de energie in Nordrhein Westfalen en 15% in Duitsland. De bruinkoollagen werden in dagbouw gedolven. Aan de ene kant van de mijn werden (en worden) de deklaag en kolen met gigantische wielgraafmachines ontgonnen. Aan de andere kant wordt de deklaag via transportbanden teruggestort. Dit is het moment van de schepping van een nieuw, radicaal veranderd landschap met natuur, bos,

water, recreatie en landbouw. We mogen in de keuken kijken van dit proces. We bekijken en beleven zelf het resultaat!

Kosten en inschrijving

De kosten van deze tweedaagse excursie bedragen €100,- voor VVA-leden en €150,- voor niet-leden. Bij deze prijs is inbegrepen: excursies, entreegelden, lunches (vrijdag en zaterdag), diner vrijdagavond, busvervoer in het Ruhrgebied en overnachting met ontbijt op basis van een (gedeelde) tweepersoonskamer. Wil je een éénpersoonskamer, dan betaal je een toeslag van €20,-. Let op: je inschrijving is pas gegarandeerd nadat je hebt betaald! Er kunnen maximaal 50 personen mee, op volgorde van inschrijving.

Uitgebreide informatie over deze en andere VVA-excursies vind je op onze website. Aanmelden kan via het aanmeldformulier op de website. Heb je vragen? Neem dan contact op met het VVA-bureau via administratie@vva-larenstein.nl of eventueel telefonisch via 026-3695725.

Agenda voorjaars-ALV 19 april

Ontvangst: 17:30 uur

Locatie: Hogeschool VHL, Velp

1. Opening
2. Vaststellen agenda
3. Mededelingen en ingekomen stukken
4. Moment van stilte voor onze overleden leden
5. Jaarverslag 2015
6. Financiën
 - Goedkeuren financieel jaarverslag 2015
 - Verslag kascommissie
 - Benoeming nieuwe kascommissie

Pauze

7. Rooster van aftreden
8. Bestuurszaken
 - Samenwerking VVA en VHL
 - Missie en visie
9. Concept notulen ALV 26 november 2015
10. Rondvraag
11. Activiteiten 2016
12. Sluiting

Even voorstellen

Mijn naam is Sabrine Swanenberg, sinds 1 december de nieuwe officemanager van het verenigingsbureau van de VVA. Ik woon vlakbij Velp, in Duiven, ben getrouwd met Ton en heb drie volwassen kinderen. De laatste jaren heb ik leiding gegeven aan een team van management-ondersteuners en registratiemedewerkers in het onderwijs en de jeugdzorg. Daardoor heb ik ruime ervaring met kwaliteits- en officemanagement.

Na mijn laatste baan heb ik in het voorjaar van 2015 een sabbatical genomen om in Indonesië teken- en schilderles te geven aan, veelal kansarme, kinderen op een Centre for Education. Na deze geweldige ervaring en een mooie zomer heb ik met veel enthousiasme gereageerd op de vacature bij VVA Larenstein. Op

1 december ben ik aan de slag gegaan op het bureau. Ik verzorg de bestuursondersteuning, algemene communicatie en dagelijkse gang van zaken op het bureau, onderhoud het netwerk, zit in de redactie van dit magazine en ga de evenementen organiseren. Mijn creativiteit wil ik graag inzetten voor de vereniging en ik hoop u allen te ontmoeten bij onze activiteiten of op het bureau. Graag tot ziens!

VVA-workshop 'carrièreperspectief'

Op 27 mei 10.00 tot 11.30 uur komt ECO-job om een ontzettend leuke en vooral nuttige carrièreworkshop te geven! Tijdens deze workshop nemen ze je mee om een goed sollicitatiegesprek te voeren, een LinkedIn-profiel op te stellen en uiteraard krijg je tips om een heldere cv te maken. Je stuurt van tevoren je cv naar ECO-job, zodat zij je kunnen

helpen met extra tips en tricks. De workshop wordt afgesloten met een discussie, waarin ECO-job ingaat op zaken als ontwikkeling van de arbeidsmarkt, persoonlijke doorgroeimogelijkheden en je toekomstige salaris-perspectief. Om de kosten hoeft je het niet te laten. We kunnen deze workshop gratis aanbieden aan leden en studenten. Niet-leden betalen slechts 25 euro. Als je lid wordt van de VVA, is deelname ook gratis. Je profiteert dan direct van de vele andere voordelen van het lidmaatschap. Wil jij een beter beeld krijgen van je perspectief in de milieusector? Schrijf je dan nu in via officemanager@vva-larenstein.nl

Definitief besluit ontbinding VVA-MBCS

Op de ALV van 29 januari is definitief besloten om de vereniging VVA-MBCS op te heffen. Redenen zijn de geringe betrokkenheid van de leden en het feit dat VVA Larenstein de doelstellingen heeft overgenomen. Zodoende waren er de laatste jaren nog weinig taken over. De afbouw is enkele jaren geleden al ingezet.

Tijdens de ALV van 8 januari is de eerste stap naar de definitieve ontbinding genomen. De vier aanwezigen gaven hun goedkeuring en gezamenlijk zijn er doelen geformuleerd voor het resterende geld. Gezien de geringe opkomst is er een tweede ALV belegd op 29 januari. Met de vijf aanwezigen is nogmaals en in overeenstemming met de statuten besloten om de VVA-MBCS te ontbinden. Het geld zal de komende twee jaar beheerd en vereffend worden door Ruben de Haan en Gerben de Graaf. Het resterende geld zal ten dienste staan van de opleiding en mbo-leden. Voor de besteding zijn de volgende punten aangedragen:

- Bijdrage activiteiten oud VVA-MBCS-leden;
- Organiseren reünie voor MBCS/'t Vanck Velp/MBO Velp;
- Ledenwerving onder mbo-studenten;
- Grotere excursie organiseren.

De vereffenaars geven jaarlijks een overzicht van de uitgaven in het Jaarverslag van VVA Larenstein. Heeft u ideeën? Dan kunt u deze schriftelijk indienen op mbsc@vva-larenstein.nl.

In het volgende magazine geven we een terugblik op de VVA-MBCS.

Ruben de Haan, bestuurslid VVA-MBCS

'Stap in onze
gebieden
en je krijgt
een ander
beeld van
de polder'

Het enthousiasme van Leo Boonman over de Flevolandse natuur is niet te stuiten. 'Het leuke is dat het hier nog volop in ontwikkeling is. Ons oudste bos is misschien zestig jaar', zegt het hoofd natuur en landschapsbeheer van Het Flevo-landschap. 'Dat geeft heel andere beheeropgaven dan op het oude land. Ook zijn er vele spannende initiatieven met onder meer agrariërs, burgers, overheden en andere natuurorganisaties. 'Never a dull moment'.'

Bij voorkeur ontvangt Leo Boonman zijn bezoek in de vergaderruimte van het bezoekerscentrum in Natuurpark Lelystad. Om mensen te vergasten op een verrassend uitzicht over een moerasplas. 'Je moet hier eens in het voorjaar komen, dan is het zo schitterend! Je ziet de bevers zwemmen en laatst liep er parmantig een roerdomp langs, terwijl we een cursus hadden. Dat zijn momenten dat iedereen met zijn gezicht tegen het raam staat. En dan zeggen mensen wel eens tegen me: 'Wat doe jij nou in de polder!'

Deze T&L'er weet het wel. Hij heeft er een dagelijkse rit vanuit zijn woonplaats Wijk bij Duurstede voor over. 'Je weet niet wat je meemaakt als je hier komt werken. Je komt met een beeld van klei en populieren, maar alle natuurgebieden van Flevo-landschap zijn speciaal. Anders was het wel landbouwgrond geweest. Er is klei op veen, keileemgrond, moeras, zand en zelfs een heideveldje. Het is niet één grote kleiplak. We hebben alle smaken. Stap in onze gebieden, en je vergeet dat je in de polder bent.'

Beheerdersnachtmerrie

Het Flevo-landschap is in het leven geroepen door de provincie na de gereedkoming van de polders. Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten kregen de grote natuurgebieden, onder meer de Oostvaardersplassen respectievelijk het Harderbos. De kleinere en ook vaak wat bijzondere stukken werden ondergebracht bij Het Flevo-landschap: in totaal ongeveer 5500 hectare verspreid over 56 gebieden. Een bijzondere plek bijvoorbeeld is het werelderfgoed Schokland. Het mooiste bos vindt hij het Knarbos met vennen waar de natuur zoveel mogelijk haar gang gaat en dat door 'wilde' Shetlandpony's en binnenkort ook door Lakenvelders wordt begraaasd. 'Maar laten we eerlijk zijn. Onze gronden zijn als het ware een 'beheerdersnachtmerrie'. We hebben ontzettend veel randlengte en burens, soorten natuur en landschappen'.

'Onze versnipperde gronden zijn als het ware een 'beheerdersnachtmerrie': ontzettend veel randlengte, burens, soorten natuur en landschappen'

Voormalig snelwegtracé

Boonman geeft enkele voorbeelden van de grote variëteit aan natuur. Grote Trap is een gebied van ongeveer 10 kilometer lang en 100 meter breed. Er zou ooit een snelweg komen, maar inmiddels is er natuur op 'geland'. 'Een schitterende natuurdoorsteek door het landbouwgebied. Het waterschap zorgt voor natuurvriendelijke oevers, de provincie voor een recreatief fietspad en wij realiseren natuurlijke verbeteringen.'

Hoe anders zijn de Lepelaarplassen met veel moeras en riet, een soort familie van de Oostvaardersplassen. Onlangs zijn er maatregelen getroffen voor een hogere waterstand om houtopslag te voorkomen. 'Dat doen we voor de lepelaars, de aalscholvers en alle rietgasten. Of neem het stadsbos dat we bij Almere realiseren met slingerende paden en wellicht wat horeca. Het Vaartsluisbos is een echt populierenbos. De populier hoort bij de polder en staat bovendien op nummer 2 als meest bruikbare boom voor de natuur. Wij zien dat ook. Het barst er van de wiewalen.'

Organiseren en samenwerken

Die verschillen in natuur en dus in beheer maken Boonmans werk alleen al afwisselend. Bovendien heeft hij een veelheid aan taken en verantwoordelijkheden op zijn bordje. 'Mijn werk loopt uiteen van lijnmanagement tot projectleider zijn van grote en kleine projecten. Straks ben ik op het provinciehuis voor een overleg met de gedeputeerde, nu praat ik met VVA Magazine en de dag sluit ik af met twee pachters voor een begrazingsproject met Herefords. Deze koeien doen het goed in ruigtes. Ze staan bij wijze van spreken liever in het bos dan in een weiland met Engels raai. Ze eten boomknoppen. Dat biedt perspectief, zeker hier in Flevoland waar de natuur de grond uitbrult. Met de jonge agrariërs wil ik graag een samenwerking aangaan; partners die begrijpen wat we willen bereiken met natuurontwikkeling en het niet erg vinden als de koeien het wat zwaarder hebben. Want dan pas gaan ze aan de boomknoppen knabbelen. Die zoektocht met elkaar is erg leuk. Zo belde laatst ook een timmerbedrijf die zei: 'Jullie hebben al best mooie bomen. Zullen we er iets leuks van maken?'

CARRIÈRE

Leo Boonman

Opleiding / Tuin- en Landschapsinrichting, 1998
Public Management, Universiteit Twente, 2008

Werk / Sinds juni 2013 is Leo Boonman hoofd natuur en landschapsbeheer van Het Flevo-landschap. Samen met zijn collega's beheert hij alle natuur en landschap in eigendom: zo'n 5500 hectare waarvan circa 2200 ha bos, versnipperd over 56 gebieden. Daarnaast draagt hij de verantwoording voor de pacht en oogst van de houtopstanden. Van diverse projecten is hij projectleider. Boonman had hiervoor met name functies in de openbare ruimte. Achtereenvolgens: wijkopzichter bij gemeente Amersfoort, productieleider bij Eemfors, hoofd wijkonderhoud bij gemeente Nijmegen, interim manager beheer openbare ruimte bij gemeente Zwijndrecht en adviseur beheer openbare ruimte bij PLAN terra.

En inderdaad, we zijn nu in gesprek voor een streekproduct.' Dingen organiseren, mensen betrekken en organisatie verbinden is wat hem motiveert. In diverse eerdere functies in de openbare ruimte draaide het daar vooral om, maar nu ook weer. 'In de stad ben je nooit alleen. In een organisatie als de onze leeft dat besef minder, maar we investeren er flink in. Zo willen we dit jaar het beheer met vrijwilligers – momenteel zo'n 150 – een flinke boost geven. Door minimaal een keer per maand iets te organiseren hopen we een stevige basis te krijgen. Vrijwilligers kunnen de extra dingen doen, waar beheerders niet aan toe komen. En het past bij de doelstelling van Het Flevo-landschap om hen bij ons werk te betrekken.'

Verder na echec van Oostvaarderswold

Nu iets heel anders. We stellen Boonman een vraag over de rol van Het Flevo-landschap rondom het Oostvaarderswold, de verbinding tussen de Oostvaardersplassen en de Veluwe die onder Bleeker in 2012 is afgeblazen. Het was een serieus plan, waar serieus op werd ingekocht, ook door Flevo-landschap. Hoe is het verder gegaan? 'De provincie besloot op een andere manier natuur te ontwikkelen: elke natuurbeheerende organisatie kan plannen voor natuurontwikkeling indienen, waarbij wordt gekeken naar gronduitruil', zegt Boonman. 'Vorig jaar hebben we op deze manier in het voorbestemde Oostvaarderswold samen met de Werkgroep Grauwe Kiekendief, Vogelbescherming en de agrarische natuurvereniging Akkerwaard de Vogelakker (50 hectare) ingericht. Tot voor kort stonden er nog de suikerbieten en dit jaar lopen er zilvereigers, veldleeuweriken en kwartels. Zo snel kan het gaan. We hebben het gebied opgedeeld in luzerne- en natuurbraakstroken en omdat het zo'n groot perceel is geven we ook ruimte aan landbouw: koolzaad en zomertarwe. De akker levert een gevarieerd voedselaanbod voor vogels en er komt ook nog eens voedsel vanaf!'

Licht- versus donkergroen

Het was niet altijd eenvoudig om de mensen voor de Vogelakker aan tafel te krijgen en te houden, legt Boonman uit. 'Wij zijn lichtgroen, de Werkgroep Grauwe Kiekendief donkerder groen en landbouw is landbouw. Die wil wel meedenken, maar als je er niet als lichtgroene scheidsrechter tussen gaat zitten, kom je niet tot een gezamenlijk project. Je hoopt door de ANV erbij te betrekken de landbouw te laten zien dat het anders kan. Als je agrariërs wilt interesseren

moet er een economisch perspectief zijn. Het is een uitdaging om zo'n akker samen in te vullen: wanneer moet er geoogst worden, moet je wel of niet voor de winter ploegen of de stoppel laten staan. De belangen schuren weleens. Sommigen krijgen er een punthoofd van, maar voor mij zijn dit juist de projecten waar ik veel lol aan beleef.'

Project met Hogeschool VHL

Op de grote vergadertafel liggen sinds het begin van het gesprek uitdagend grote vellen op A0-formaat. 'We hebben ze er niet voor niks neergelegd. Het zijn schetsen en modellen van VHL-studenten Tuin- en Landschapsinrichting van Van Hall Larenstein voor het project Noorderwold-Eemvallei. Dat project doen we samen met het grootste biologische landbouwbedrijf in Nederland: Stichting ERF. We ontwikkelen een plan waarin we een brug willen slaan tussen natuur en landbouw, en ook tussen stad en natuur. We denken aan herstellende landbouw, waarbij landbouw en natuur met elkaar versmelten en landbouw niet de bodem uitput. Het betekent onder meer bomen, struiken en meerjarige (nuts)gewassen naast eenjarigen als aardappelen en granen. Daar worden wij heel vrolijk van. Er zijn allerlei aanknopingspunten voor de inrichting van het landschap, bijvoorbeeld de oude bedding van de Eem.'

Voor dit omvangrijke en ambitieuze project van circa 2200 hectare brengt Het Flevo-landschap 200 hectare grond in en ERF, de provincie en de projectontwikkelaar de rest. 'De grondverwerking is een opgave, maar het belangrijkste is om mensen te vinden die mee willen investeren. Waar we heel erg op hopen dat de landbouw de kans grijpt om te laten zien dat het anders kan. De boeren kampen met dalende en natter wordende gronden. De paradox is dat onze gebieden hoger komen te liggen en droger worden. Het besef dat er iets moet veranderen begint wel wat in te dalen. Herstellende landbouw is een mooi alternatief. Als de grond niet gebruikt wordt als een substraat – waardoor de structuur verslechtert en de organische stof afneemt – houdt het ook beter water vast. In het omgekeerde geval stroomt water sneller de polder uit en versnelt het dalingsproces. Het is vijf voor twaalf.'

TEKST RIA DUBBELDAM

FOTO'S FLEVO-LANDSCHAP

‘Het Kadaster doet veel meer dan grenzen inmeten en aktes inschrijven’, zegt Charlotte Gillet, projectleider gebiedsinrichting bij het Kadaster in Zwolle. Dat laat ze ook zien tijdens het Jaarcongres op 19 april.

‘Het werk bij het Kadaster is geen dag hetzelfde’

Hoe komt een T&L'er bij het Kadaster terecht?

‘Goeie vraag. Voor mij is dat eigenlijk heel natuurlijk gegaan. Ik werkte eerder met veel plezier bij de gemeente Amersfoort op de afdeling Projectorganisatie en Realisatie. Een baan met veel diversiteit. Denk aan contact onderhouden met bewoners, aannemers, collega's van afdeling beheer (tevens onze opdrachtgever), ingenieursbureaus en leveranciers. Na ruim vier jaar en terug van een rondreis van enkele maanden in Zuid-Amerika was ik klaar voor een nieuwe prikkel. Via enkele omzwervingen ben ik bij het Kadaster terechtgekomen. Ik vind hier dezelfde diversiteit als eerder bij de gemeente. Dat maakt voor mij het werk interessant. Het is nooit hetzelfde.’

Wat houdt je werk in?

‘Als projectleider gebiedsinrichting werk ik in de openbare ruimte, een groot raakvlak met T&L. De projecten variëren van opdrachten in het buitengebied tot middenin de stad. Van oudsher gaat het om landinrichting, waarbij landbouwgronden opnieuw worden gerangschikt om voor alle betrokkenen een beter bewerkbaar bedrijf te creëren. Dat kan zowel in vrijwillige als in wettelijke trajecten. In deze projecten is ook ruimte voor het realiseren van doelen van instanties als waterschap, natuur en recreatie. Inhoudelijk begeleidt een projectleider in een wettelijk traject het proces, waarin het landinrichtingsplan wordt omgezet naar een plan op kavelniveau. Een plan waarin voor de agrariërs huiskavelvergroting, afstandsverkortingen en kavelconcentratie worden gerealiseerd. Je behandelt bezwaren van eigenaren en helpt mee om zo

samen met alle partijen een plan neer te leggen waar iedereen beter van wordt.

Daarnaast werken we ook steeds meer aan gerelateerde vakgebieden en onderwerpen, waarbij we onze expertise als begeleider in ruimtelijke vraagstukken op een andere manier inzetten. We zoeken samen met onze opdrachtgever en andere adviserende partijen naar oplossingen. Een voorbeeld is stedelijk herverkavelen. Daarbij wordt het bekende ruilinstrumentarium ingezet, maar dan in een andere omgeving. We merken dat er veel vraag is naar ondersteuning en het vinden van een oplossing voor winkelleegstand in centra van steden en voor leegloop van kantoren en bedrijventerreinen. Onderling ruilen kan een oplossing zijn om leegstand te concentreren en daarvoor een nieuwe invulling te vinden.’

Naam Charlotte Gillet
Woonplaats Zwolle
Studie Tuin- en Landschapsinrichting, 2001
Functie Projectleider gebiedsinrichting bij het Kadaster

Wat doe je nog meer?

‘Zaken waar ik me verder mee bezighoud is ondersteuning van de communicatie voor de nieuwe weg die het Kadaster is ingeslagen. We onderzoeken hoe we dit op een professionele manier bekend kunnen maken. Zo hebben we bijvoorbeeld op de Carrièredag van VVA Larenstein gestaan, om ook studenten het brede werkveld van het Kadaster te laten ervaren. Erg leuk om weer eens in Velp rond te lopen, en te zien wat er veranderd is aan de school en hoe mensen verrast reageren op onze toelichting. Tijdens het Jaarcongres zullen we weer aanwezig zijn. In een workshop presenteer ik een interactief spel over stedelijke ruilverkaveling, waarin een oplossing moet worden gezocht (zie pagina 10). Het Kadaster heeft ook een internationale tak, deze biedt mogelijkheden aan iedereen in de organisatie om zijn kennis in te zetten in buitenlandse projecten. Het afgelopen jaar ben ik voor een congres afgereisd naar Sofia in Bulgarije om daar mee te helpen aan de organisatie van een van de onderdelen van dit congres. Een super ervaring.’

Wat zijn de mogelijkheden voor nieuwe afgestudeerden?

‘Bij het Kadaster werken nog enkele T&L'ers, maar ook veel Wageningers. Momenteel staan er enkele vacatures open voor assistent-projectleiders, die voor afstudeerders van onze opleiding interessant kunnen zijn. Zeker als je ervan houdt om met mensen te werken in een omgeving waarin veel verandert en waarin innovatief meedenken wordt gewaardeerd.’

TEKST CARLA SCHÜTTE, FOTO GAW.NL

Jaarcongres **Dutch Design** met twaalf inspirerende lezingen

Op 19 april organiseert VVA Larenstein in samenwerking met Hogeschool Van Hall Larenstein het Jaarcongres 2016 Dutch Design, Delta Areas Resources. Een congres met een twaalftal lezingen over inrichting en beheer van de Nederlandse buitenruimte, bos, natuur en landschappelijke en stedelijke ontwikkelingen. De inspirerende sprekers hebben ieder hun eigen visie op onze buitenruimte. Wij nodigen alle belangstellenden, afgestudeerden en studenten uit om te luisteren naar deze interessante lezingen op Hogeschool VHL te Velp: Dutch Design is the natural beauty!

Het congres start met een ontvangst om 9:30 uur. Na een plenair welkom wordt vervolgens in subzalen in vier rondes een aantal lezingen gegeven over actuele thema's. De dag wordt om 16.00 uur afgesloten met een netwerkbordel en aansluitend een ALV.

De kosten voor het jaarcongres :

- Leden van VVA Larenstein en Aristaeus: € 75,00 (excl. btw)
- Docenten VHL/Helicon: € 75,00 (excl. btw)
- Niet-leden van de alumniverenigingen: € 200,00 (excl. btw)
- Studenten: gratis (excl. lunch)

Inschrijven kan via onze website www.vva-larenstein.nl

Programma

9:30	Ontvangst in de aula
10:20	Plenair welkom in de Kapel
11:20	Ronde 1 en 2 met lezingen en workshops
12.30	Lunch in de Kapel
13.45	Ronde 3 en 4 met lezingen en workshops
16:00	Afsluiting en netwerkbordel in de Kapel

Sprekers Jaarcongres

Leefbaarheid

Het aantal burgerinitiatieven neemt flink toe. Is het een hype of is de geest uit de fles? In hoeverre dragen ze bij aan het verbeteren van de leefomgeving? En wat vraagt dit van de overheid?

Op deze vragen zal Frank van Bussel ingaan tijdens een interactieve sessie.

Frank van Bussel, directeur Koninklijke Nederlandsche Heidemaatschappij

Ecosysteemdiensten en het programma i-tree

i-Tree berekent de ecosysteemdiensten van bomen. Binnen de integrale benadering van de stedelijke ruimte is het de gewenste tool om bomen als kapitaal op de balans van overheden en projectleiders te krijgen. Steeds meer gemeenten passen het model toe.

Annemiek van Loon, adviseur bij De Bomenconsulent

Gras! Het gewoonste plantje dat er is?

Een presentatie over de wereld achter het kweken, gebruiken en onderhouden van gras voor koeien, voetbalvelden, golfbanen en het gazonnetje in de tuin. In zijn verhaal gaat Wolleswinkel in op grassoorten, hun gebruik en beheer, het veredelen van gras, groeifactoren en veel meer wat u nog niet wist over het 'gewoonste' plantje ter wereld.

Arthur Wolleswinkel, international product manager bij Barenbrug Holland BV

Aanbestedingswet 2016

De Aanbestedingswet, die nog maar twee jaar in werking is, gaat in 2016 al weer op de schop. Hoewel de nieuwe, definitieve wetstekst nog niet bekend is, kan al wel iets gezegd worden over de veranderingen die er mogelijk aan zitten te komen.

John Kauerz, consultant op het vakgebied van Inkoop, aanbesteden en succesvol inschrijven op aanbestedingen

Stedelijke herverkaveling

Workshop in de vorm van een simulatiespel waarin de deelnemers samen de mogelijkheden van stedelijke herverkaveling onderzoeken door middel van een vereenvoudigde praktijkcasus. De deelnemers krijgen de gelegenheid te experimenteren met nieuw verworven inzichten en worden uitgedaagd om vanuit situatiebeschrijving te handelen.

Charlotte Gillet, projectleider ruimte en advies bij het Kadaster

Kinderen en speelruimte

Waar speelde jij toen je 10 jaar was? Buitenspeelverhalen ontstaan nog steeds, maar krijgen een rauw randje. Auto's, gemakzuchtige ouders en kindonvriendelijke stedelijke ontwerpen blijven de speelruimte beperken. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat er in de toekomst voldoende speelruimte blijft?

Elske Oost-Mulder, project- en beleidsadviseur openbare ruimte bij OBB

Grondgebruik in relatie tot grondstoffenbehoefte

Winning van bouwgrondstoffen is een primaire behoefte voor de bouw. Waar komen deze grondstoffen vandaan? Hoe ontwikkelt het beleid zich rondom de winningen? En hoeveel ruimtebeslag betekent dit nu werkelijk? Is deze ruimte straks nog wel beschikbaar en hebben we de traditionele grondstoffen straks nog wel nodig? René Meijnen en Maarten Smals zetten uiteen hoe wensen en behoeftes soms botsen.

Maarten Smals, directeur business development en **René Meijnen**, directeur projecten, beiden Royal Smals

Bos voor later

Bosbeheer is een kwestie van de lange adem. Bij beheeringrepen kan het verstandig zijn om na te denken over wat men later van het bos wil. Maar kan dit eigenlijk wel en hoe moet dit dan?

Wouter Delforterie, regiobeheerder bij Bosgroep Midden Nederland

Van dak-evolutie naar dak-revolutie

Voorheen werd het dak alleen gebruikt als bescherming en was het onderdeel van de gebouwschil. Tegenwoordig wordt het dak steeds meer gezien als een wezenlijke oplossing voor bouwtechnische en stedenbouwkundige problemen. Er is een revolutie gaande van kaal naar smart-tech.

Henri Drost, project manager Optigroen

Ecosysteemfunctioneren als stedelijk inrichtingsmodel

Om toekomstig leefbare steden te creëren moeten we huidige praktijken veranderen. Ecosysteemfunctioneren is een bron van inspiratie voor veranderingen in het maken van keuzes in ontwerp, bouw en organisatie. Zo wordt duidelijk dat de waarde van initiatieven zoals stadslandbouw niet zozeer 'in de bloemkool zit', maar in het realiseren van een cyclisch systeem dat een positieve bijdrage levert aan energie, waterbeheer, de grondstoffenkringloop, gezondheid en leefbaarheid.

Joris Voeten, sr. engineer urban green space bij Urban Roofscapes

Kansen voor meerlaagse waterveiligheid

We gaan in op het concept van meerlaagse veiligheid zoals dat in het Deltaprogramma is vormgegeven en hoe we dat in de praktijk vorm kunnen geven. We kijken ook naar het waterbewustzijn van de burger en de professional en hoe dat beïnvloedt kan worden. Aan de hand van voorbeelden en in interactie bespreken we de kansen op het gebied van ruimtelijke ordening en crisisbeheersing en staan we stil bij best practices.

Bas Kolen, directeur Onderzoek en Ontwikkeling bij HKV

Natuurwetgeving anno nu

Een goede bescherming van de biodiversiteit in Nederland zonder de lasten te verhogen. Dat is het uitgangspunt van de gewijzigde Wet Natuurbescherming. Wat zijn de gevolgen voor de praktijk en de eerste ervaringen?

Rob Borst, sr. adviseur natural resource management bij IPC Groene Ruimte

'Ontwerpers kunnen zich onderscheiden in keuze beplanting'

In 154 jaar groeide Boomkwekerij Ebben uit tot één van Europa's grootste boomkwekerijen. Op 6 januari nam directeur Toon Ebben – vierde generatie in het familiebedrijf – de Tuinbouw Ondernemersprijs 2016 in ontvangst. Wat is hun geheim?

Aanvankelijk was Toon Ebben een beetje verbaasd over het winnen van de prijs. Tussen de paprikatelers, veredelaars, vollegrondsgroentebedrijven en dergelijke, is de boomkwekerij een beetje een buitenbeentje. 'Dat de jury ons verkozen heeft, zien we als waardering voor onze integrale aanpak hoe je succesvol met de markt omgaat.' Vermarketing gaat niet vanzelf, wil Ebben duidelijk maken. 'Dat hebben we, toen in 2008 de economische crisis uitbrak, gemerkt. Bij de Nederlandse architecten is nog maar een kwart werkgelegenheid over, waarbij het grotendeels om herontwikkeling van bestaande plannen gaat. Juist in econo-

Meerstammige bomen op de voetgangersbrug (Ponte Palazzo) over het spoor bij Station Den Bosch.

Snoeiwerk aan laanbomen.

misch zware tijden, moet je je bestaansrecht goed in het vizier hebben.' Hij vraagt zich hardop af of er in de opleiding in Velp wel voldoende aandacht is voor vermarkten. Hij zou enkele Larensteiners daar wel eens naar willen vragen. Als nieuwe donateur van VVA Larenstein zal dat er vast eens van komen.

Sparren

Zelf doorliep Ebben zijn opleiding aan de HAS Den Bosch. Hij heeft zeker overwogen om in Boskoop tuin- en landschapsinrichting te gaan studeren. Maar ook zonder die studie pikte hij er veel van op. 'Mijn vader was tuinarchitect. Van hem leerde ik bijvoorbeeld dat je voor de openbare ruimte bomen moet kweken, die zich vanuit een ontworpen toekomstvisie kunnen ontwikkelen.'

Die wijze raad volgde hij op. Boomkwekerij Ebben heeft meer in de mars dan mooie bomen afleveren. 'We sparren met ontwerpers,

omdat zij een totaalvisie voor een project formuleren. We stellen ons dienstbaar voor hen op, maar ook voor beheerders. Met in het achterhoofd de gedachte dat we iets moeten creëren wat ook hun toets der kritiek kan doorstaan.' VVA-lid Theresia Bos, die bij Ebben PR en marketing verzorgt, vult aan: 'Datgene wat we doen in samenspraak met de ontwerper en de gebruikers, zijn onze succesvolste projecten. Neem bijvoorbeeld Park Schinkeleilanden in Amsterdam of Ponte Palazzo in Den Bosch.'

Highlights voor beplanting

Met stedenbouwkundigen, bouwkundigen, landschapsarchitecten, gemeenten maar ook particulieren streeft Ebben naar mooiere projecten. Denk aan beplanting bij scholen, ziekenhuizen, begraafplaatsen, binnentuinen van kantoren, parken maar ook landgoederen en daktuinen niet te vergeten. 'Dat zijn de highlights voor de beplanting. Op dat

soort plekken is het groen van groot belang voor het totaalontwerp. Daar komen onze producten het best tot hun recht.' Als Ebben begint te praten over de bomen komt zijn ware passie naar voren. 'De kleuren, vormen en textuur. Daarin zit het spannende van bomen. En in de seizoensbeleving, de lichtval. Neem de Albizia's, waarbij de bladeren gedurende de dag van stand veranderen. Ik daag onze cliëntèle uit om aandacht te geven aan al die prachtige mogelijkheden die beplanting kan geven.' De digitale bomenbibliotheek TreeEbb is een mooie ondersteunende tool, legt Bos aanvullend uit. 'Daarmee beogen we onze klanten te assisteren in hun zoektocht naar de juiste boom voor de juiste plaats, waar ook ter wereld. Bijzonder bijvoorbeeld is dat je op klimaatzones kunt selecteren. Dat is toch de eerste beperking in het sortiment. We zijn nu ook bezig om de exacte pH-waardes voor de bomen te bepalen. Nog steeds ontdekken we nieuwe eigenschappen om toe te voegen. Onze gebruikers dagen we uit om mee te denken. De TreeEbb blijft zo continu in ontwikkeling.'

Meerstammige bomen

De bijzondere aandacht bij Boomkwekerij Ebben gaat vooral uit naar meerstammige bomen. Vanwege de kennis die nodig is om tot een mooi eindproduct te komen, maar ook vanwege het belang als beeldbepaler, die mogelijk kan uitgroeien tot een monumentale boom. En dat vindt Ebben erg belangrijk. 'Wil je vandaag de dag bomen beschermen, dan moeten ze op de lijst van monumentale bomen staan, anders zijn ze vogelvrij. Met het huidige beheer in de openbare ruimte ontstaan eigenlijk geen monumentale bomen meer. Bomen worden opgekroond tot 4,5 meter. Het beeld is niet meer zo belangrijk. Daar ben ik absoluut op tegen. Het beeld maakt uiteindelijk de beleving van het project. Ja, achteraf heb ik soms toch nog spijt dat ik geen ontwerper ben geworden!', verzucht Ebben, 'Je moet soms ontwerper zijn wil er naar je geluisterd worden.'

Onderscheidend ontwerpen

Was hij ontwerper, dan zou hij zijn uiterste best doen om zich te onderscheiden, zoals hij met de boomkwekerij doet. Ebben hekelt de standaardisering in ontwerpprocessen. 'Veel ontwerpen worden digitaal gemaakt en gebouwen zijn vaak prefab. Knippen en

plakken is dan niet vreemd. Uniformiteit is de standaard geworden. Dat geldt ook voor beplanting, die door technieken steeds uniformer is te kweken. De vele randvoorwaarden en regels die de ontwerper meekrijgt, versterken het proces. Het is makkelijker om voor zekerheid te kiezen. Alles bij elkaar is er steeds minder ruimte voor de creativiteit van de ontwerper, die het juist moet hebben van eigenheid, sfeer en beleving van het ontwerp. Je wilt toch iets maken wat niet iedereen gezien heeft?'

Naam Toon Ebben (directeur) en Theresia Bos (PR Tuin- en landschapsontwerper)

Bedrijf Boomkwekerij Ebben
Vestiging Cuijk, 150 percelen verspreid over 450 hectare in het Land van Cuijk

Medewerkers 85

Opleiding Toon Ebben: HAS Hogeschool Den Bosch, 1986

Theresia Bos: Hogeschool VHL Velp, Tuin- en Landschapsinrichting, 2001

www.ebben.nl

Boomkwekerij Ebben is actief op Facebook

'Als het scheppende karakter van de ontwerper aan kracht inboet, zijn werk meer standaard wordt, is zijn rol minder. Wat wij doen is: faciliteren in het weer onderscheidend maken van projecten met een onderscheidende beplanting. Daarom dagen we onze medewerkers uit om juist zo verschillend mogelijke bomen te maken.

De natuur doet al veel werk voor ons door verschillen in lichtinval, temperatuur en ondergrond. Die benutten wij bewust. We hebben hier in de omgeving 150 percelen, allemaal kleine biotopen. Op percelen met veel groeikracht telen we bomen met veel uniformiteit en lengte en op de moeilijkste grondslag juist de bijzondere, natuurlijk gevormde bomen. Geknecht door de omstandigheden krijg je een ander type beplanting.'

Biodiversiteit en duurzaamheid

Naast partnerschap in onderscheidende projecten zijn biodiversiteit, duurzaamheid en innovatie belangrijke thema's voor Boomkwekerij Ebben. Nu het bedrijf door de Tuinbouwondernemersprijs een jaar lang ambassadeur is, kunnen ze hun integrale visie nog sterker uitdragen. 'Laatst kwam in een gesprek met de provincie Noord-Brabant het imago probleem van de veehouderij ter sprake: hoe het toch kan dat de tuinbouw zich beter weet te verkopen, terwijl er in de veehouderij toch ook goede initiatieven zijn. Mijn antwoord: het zit in hoe je je verhaal vertelt. We hebben bijenkasten in onze boomkwekerijen. Daarmee laten we zien dat de gewasbeschermingsmiddelen die wij gebruiken niet schadelijk zijn voor de fauna. Onze bijen kunnen gewoon hun nuttige werk doen; namelijk onze planten bestuiven. Dat spreekt meer aan dan het feit dat op onze producten het Milieukeur zit.' Ebben heeft nog een voorbeeld: 'In onze kwekerijen leven veel dassen. Een natuurlijk gevolg van onze bedrijfsvoering. Ze vinden hier volop voedsel door onze vruchtdragende bomen en grasstroken onder de bomen. In de stroken injecteren we mest voor een rijk bodemleven met veel regenwormen, die de bodemstructuur op orde houden. Goed voor onze bomen en ondertussen smullen dassen van de wormen. Het grijpt allemaal in elkaar.'

TEKST RIA DUBBELDAM EN TAMARA VAN TRICHT

FOTO'S BOOMKWEKERIJ EBBERN

Nieuw logo Van Hall Larenstein

Hogeschool Van Hall Larenstein heeft sinds 1 januari een nieuw logo. Hierin gebruikt de hogeschool haar naam weer voluit. Gekozen is voor een Engelse pay-off om de internationale ambitie tot uitdrukking te brengen. Met de wereldbol – die een opfrisbeurt heeft gekregen – drukt VHL uit een duurzame bijdrage te willen leveren aan de wereld. Oranje verwijst naar het domein Food and Dairy, groen naar Animals and Business en blauw naar Delta Areas and Resources. Nieuw is de groene voetafdruk: Green Steps Forward, de campagne die verschillende stappen in gang zet om de groenste hogeschool van Nederland te worden.

Oefenbos voor bosbeheerders van morgen

Staatsbosbeheer, Hogeschool Van Hall Larenstein, Helicon Opleidingen en Wageningen Universiteit hebben op 17 februari een samenwerkingsovereenkomst getekend voor het grootste oefenbos van Nederland. In het oefenbos gaan studenten aan het werk om te leren, te oefenen en te onderzoeken. Op deze manier

wordt praktijkkennis gekoppeld aan onderwijs en onderzoek op verschillende niveaus, van wetenschap tot praktijk, en andersom. De achterliggende reden: bosbouw heeft een impuls in vakmanschap nodig vinden de samenwerkingspartners. Vandaar de oefenbossen voor de bosbeheerders van morgen.

Ingezonden brief

'Met belangstelling heb ik het artikel over de ereleden en mijzelf gelezen in het VVA Magazine van december 2015 naar aanleiding van het 110-jarig bestaan van onze vereniging. Graag vertel ik nog een anekdote, die ik niet had vermeld: Toen ik in 1954 de eerste keer een VVA-bijeenkomst bezocht in Bergeijk, waren de aanwezige leden allemaal Heidemijers. Ik was als enige een Grontmijer. Was je in dienst van de Grontmij, dan keek men bij de Heidemij je aan alsof je een besmettelijke ziekte had. In die tijd waren de Heidemij en Grontmij namelijk felle concurrenten. Niemand zei dan ook iets tegen mij tijdens die bijeenkomst in Bergeijk. Uitzonderd één lid, die ook in 1950 was afgestudeerd en de bijeenkomst had georganiseerd. Bij het afscheid zei hij dat hij het prettig vond dat ik aanwezig was, maar hoopte dat ik er geen misbruik van zou maken. Hij was kennelijk bang dat ik opdrachtgevers van de Heidemij zou benaderen voor het verkrijgen van opdrachten. Omdat hij mijn aanwezigheid toch waardeerde, besloot ik om ieder jaar de bijeenkomsten en excursies te bezoeken. En zo ben ik een zeer trouw lid geworden van onze VVA. Op een gegeven moment is daar toch waardering voor ontstaan. Bij de oprichting van de regiobesturen verzocht men mij of ik zitting zou willen nemen in het regiobestuur zuid. Zo ben ik vervolgens voorzitter geworden van dat regiobestuur.

Met vriendelijke groet, 'de ouwe Gijs'
(Gijs Eikelenboom, 90 jaar en al bijna 62 jaar lid)

VVA Larenstein op social media

De VVA is vanzelfsprekend ook te vinden op social media. Je kunt lid worden van de (besloten) Facebookgroep, waar leden interessante informatie kunnen uitwisselen. Het professionele netwerk LinkedIn heeft meer dan 2200 leden. Het staat dus voor een groot bereik en een interessant netwerk. Sinds kort zijn we ook te volgen op Twitter.

In memoriam Ad Olsthoorn

Na een kort ziekbed is Ad Olsthoorn op 20 januari overleden aan de gevolgen van een tumor in de rugwervelkolom. Velen kenden hem als een bevolgen docent Bos- en Natuurbeheer van Hogeschool Van Hall Larenstein. Een natuurmens en boscoloog in hart en nieren. Hij studeerde bosbouw in Wageningen en promoveerde op de effecten

van bodemverzuring op de wortelgroei van de douglasspar. 25 Jaar was hij onderzoeker bij De Dorschkamp en Alterra. Hij besloot vervolgens zijn kennis en ervaring over te dragen op een nieuwe generatie. Ruim tien jaar heeft hij studenten geïnspireerd en gemotiveerd. Hij stond bekend als een goud-eerlijk, openhartig en sociaal betrokken mens.

Deze in memoriam is een ingekorte versie van het In memoriam dat het docententeam BNB – mede namens het College van Bestuur en de directie Delta Areas and Resources – hebben opgesteld.

Personalia

Overleden
22-8-2015
De heer
L.J. (Jan) Berentschot
Geboren: 24-03-1949
Afgestudeerd in 1969

Correspondentieadres
Beggelderdijk 28A
7091 HK Dinxperlo

Dutch Design, fair design?

Toen ik het jaarthema van de VVA hoorde, gingen mijn eerste gedachten uit naar mooie en slimme producten waar Nederlandse ontwerpers wereldwijd bekend om zijn. Denk bijvoorbeeld aan de meubels van Richard Hutten of Piet Hein Eek. Na een kijk op het VVA-excursieprogramma 2016 verbreedde mijn blik. Het gaat namelijk om Dutch Design, Delta Areas and Resources met onder andere een excursie naar de Noordwaard. Deze zaken vormen een mooie kapstok om mij als nieuwe columnist voor te stellen, een koppeling te leggen met mijn werkzaamheden en af te sluiten met een prikkelend voorbeeld. Iets wat ik dit jaar met veel plezier nog vaker voor u wil doen.

In 2005 ben ik als landschapsontwerper afgestudeerd op een onderzoek en ontwerp voor Ruimte voor de Rivier in de Noordwaard. Inmiddels is dit een prachtig gebied waar onder andere het landschapskunstwerk De Wassende Maan van Paul de Kort de typisch Nederlandse dynamiek tussen mens, water en natuur laat zien. Na een studie planologie en functies bij twee adviesbureaus werk ik nu als hoofddocent en onderzoeker bij Hogeschool Rotterdam. Sindsdien ben ik gegrepen door Rotterdam. De deltastad met skyline, experimenten in gebiedsontwikkeling en drijvend bouwen, de haven waar Europa's grondstoffen doorgaan en de stad met grote sociale en duurzaamheidsopgaven.

Ruim een jaar onderzoek ik de organische gebiedsontwikkeling van de Merwe-Vierhavens in Rotterdam en juist hier komen Dutch Design, grondstoffen en sociale opgaven bij elkaar. In dit oude havengebied te midden van wijken met een hoge werkeloosheid hebben zich de laatste decennia vele gerenommeerde kunstenaars en jonge designers gevestigd. Twee mooie initiatieven spelen hier op in. Op het Fair Design Plein (bij het Dakpark en de Voedseltuin, zie VVA-excursie juni 2015) koppelt coöperatie Made In 4Havens designproductie aan lokale werkgelegenheid en talentontwikkeling. Bij de SuGu Club wordt design vervaardigd uit biobased en recycled plastic. Hier komt dus geen zeecontainer met 'Dutch Design' uit China de havens in, maar werkt de schone maakindustrie aan The Next Economy. Daarbij geven deze initiatieven een mooie invulling aan oude industriële gebouwen en dragen ze bij aan de herontwikkeling van hun omgeving. Eerlijk Dutch Design in de delta die ook nog eens verantwoord met resources omgaat. Ik vind het een mooie combinatie.

MICHAËL MEIJER

VVA-lid en hoofddocent ruimtelijke ordening & planologie/
onderzoeker Kenniscentrum Duurzame HavenStad bij
Hogeschool Rotterdam

Boven: Het Keilepand met het Fair Design Plein gezien vanuit de Voedseltuin (zie VVA-excursie vorig jaar).

Midden: Lamp van oude postbusdeurtjes van VerdraaidGoed geproduceerd op het Fair Design Plein.

Onder: Het SuGu Warehouse.

'Nederland moet het Klimaatakkoord agenderen'

Nederland is tot juli EU-voorzitter. Een mooie kans om het Klimaatakkoord handen en voeten te geven. Nederland kan namelijk bepalen welke onderwerpen worden besproken tijdens vergaderingen van de Europese Raad en discussies beginnen door het organiseren van thematische conferenties. Er liggen nogal wat uitdagingen, te beginnen in eigen land: duurzame energie opwekken, energie besparen, klimaatneutraal maken van onze voedselproductie en landbouw. Het sluit ook mooi aan bij een van de vijf prioriteiten in de strategische agenda die de Europese Raad in 2014 vaststelde en waarvan Nederland een van de voortrekkers is: een Energie Unie met een toekomstgericht klimaatbeleid.

Reacties

Jan Buys

Dier- en veehouderij, 1984
Project- en programmamanager
provincie Noord-Brabant

'Het klimaatakkoord van Parijs betekent werk aan de winkel voor de Nederlandse landbouw, want diens carbonfootprint is groot. Maar pas op je alleen op klimaat te focussen. Dan krijg je uitspraken als dat kip met de kleinste footprint het meest milieuvriendelijke vlees is. Mensen die naast een kuikenmesterij wonen weten wel beter. **Klimaat is wel een prima hefboom voor het ontwikkelen van een werkelijk duurzame landbouw.** Energieproductie uit houtwallen helpt de biodiversiteit. Meer organische stof in de bodem legt koolstof vast, verbetert de bodem en vermindert verliezen naar water

en lucht. Dit vergt andere mest dan nu, waardoor er ook minder kunstmest nodig is. Meer plantaardig en minder dierlijk eiwit produceren is goed voor klimaat en wereldvoedselvoorziening. En zo kan ik nog even doorgaan. Nederland zou het EU-voorzitterschap moeten gebruiken om een dergelijke brede agenda op te zetten. Met prioriteit bij de veehouderij, daar valt de grootste winst te halen!'

Martin Wilschut

Land, water en milieubeheer, 1992
Manager Technologie & Ontwikkeling, GMB BioEnergie BV

'De terminologie is prachtig: duurzame energie, klimaatakkoord, klimaatneutraal maken van de voedselproductie, CO₂-reductie. Bij GMB zijn we continu bezig met het zoeken en introduceren van verbeteringen op dit vlak. Dat doen we op het gebied van afvalwaterzuivering, maar ook tijdens de verwerking van daarbij vrijkomende reststromen en de terugwinning van nuttige stoffen. Kostenefficiency en duurzaamheid staan daarbij voorop. **Wat jammer is, is dat het begrip 'duurzame energie' een synoniem geworden lijkt te zijn voor duurzaamheid.** Dat is echter veel te beperkt. Want...

hoe zit het bijvoorbeeld met het herbenutten van nutriënten en organische stoffen uit zuiveringsslib? Drukken we de waarde hiervan ook uit in 'energie' of 'CO₂' of vormen ze een bron voor een vruchtbare bodem? Wat mij betreft gaat duurzaamheid over goed rentmeesterschap. Laten we al onze bronnen goed gebruiken. Met gezond verstand, kennis van zaken, samenwerken, creativiteit en... vooral door te doen! O ja, en de vraag of het EU-voorzitterschap van Nederland met het agenderen van de circulaire economie hier nog wat in zal betekenen? Ik ben benieuwd....'

Arjan van der Veen

Tuin- en Landschapsinrichting,
1992

Senior beleidsmedewerker beheer
openbare ruimte, gemeente
Lelystad

'Nederlanders zijn vanouds goed in het waterbeheer, maar zou al het poolijs smelten, dan heeft ook Nederland een probleem met de zeespiegelstijging. Daarnaast zou Nederland als handelsland toch moeten weten dat tijdig investeren in het klimaat vele malen goedkoper is dan het oplossen van de gevolgen. Logisch dus dat Nederland het halen van de klimaatdoelen op de EU-agenda zet.

Het is belangrijk om oplossingen niet alleen in alternatieve energie te zoeken. Het komt er ook op aan om in te zetten op minder consumeren. Niet

alleen wat betreft energieverbruik, maar op alle vlakken. Doorgaan op de huidige voet en inzetten op steeds meer biomassateelt kan grote negatieve ecologische gevolgen hebben. Een goed doordachte teelt, inzet op lokale voedselproductie en goed kijken naar de ecologische samenhang tussen alle soorten kan voor een verbetering van ons klimaat zorgen, en tegelijkertijd bijdragen aan de gezondheid en het welzijn van mensen.'

Marcel Stukker

Land- en Watermanagement,
1986

Eigenaar M2S Programma management Circulaire Economie

'In Parijs hebben eind 2015 bijna 200 landen ingestemd met een nieuw bindend klimaatakkoord: maximaal 2 °C opwarming van de aarde in 2100. De stip op de horizon is gezet! Vanuit de rol als voorzitter van de Europese Unie is Nederland nu aan zet om met het klimaatakkoord als fundament, de 28 lidstaten te mobiliseren. **Werk aan de winkel dus voor iedereen die in groene businessmodellen denkt en handelt.** Laat de indrukwekkende film en visie van Bernice Notenboom – Seablind – hierbij een inspiratiebron zijn. Nederland dient in mei onder

aanvoering van onze minister Melanie Schultz van Haegen de CLIMATE2°C Top te agenderen vanuit een helder en pakkend format. Aan het eind van deze top committeren leiders uit 28 EU-landen zich om het format tot een succes te maken en hierover op de klimaattop van 2020 te berichten. Be the sustainable change! Reageren kan op mstukker@m2s.nu.'

Robert Kockelkoren

Tropische landbouw, 2001
Medewerker gebiedsontwikkeling provincie Noord-Brabant

'Ook in Nederland merken we de gevolgen van klimaatverandering: welhaast tropisch aandoende stortbuien zetten 's zomers straten onder water en schaatsen op natuurijs lijkt een zeldzaamheid te worden. Wat dat betreft is het een goede zaak dat 'Parijs' een ambitieus en bindend klimaatakkoord heeft opgeleverd. **De uitdaging is nu natuurlijk om dat akkoord handen en voeten te geven en daadwerkelijk maatregelen te nemen** die bijdragen aan een vermindering van de concentratie broeikasgassen in de atmosfeer. De Europese Unie, als één van

de welvarendste regio's van deze planeet, heeft hierin een belangrijke verantwoordelijkheid. Een 'toekomstgericht klimaat- en energiebeleid' is daarom één van de prioriteiten van het Nederlandse voorzitterschap. Nederland moet daarbij echter ook naar zichzelf kijken. Op het gebied van duurzame energie lopen we nog steeds achter bij veel andere Europese landen. Hier valt nog veel winst te behalen!'

Douwe Jan Joustra

Land- en Watermanagement,
1978

Eigenaar ICE (Implement Circular Economy), Amsterdam

'Natuurlijk, het klimaat! Voor Nederland liggen er drie kernthema's. Om te beginnen de wijze waarop grondstoffen worden verbruikt (leidt tot uitstoot broeikasgassen). Nederland profileert zich nu als koploper in de circulaire economie. Resultaat is de instandhouding van producten, materialen en behoud van grondstoffen. Ten tweede draagt inzetten op 'building with nature' fundamenteel bij, op de schaal van ons eigen land, maar zeker wereldwijd. Het is nodig voor de 'adaptatie' zoals de bescherming tegen extreem weer en/of watervraagstukken (droogte/overstromin-

gen) én 'mitigatie' (vastleggen CO₂). Overigens ben ik daarbij ervan overtuigd dat we nog meer dan nu gebruik moeten maken van de groeicapaciteit van de natuur zelf: 'building nature with nature'. De derde benadering ligt in de 'energieke samenleving'. Dat mensen niet langer wachten maar zelf starten met bijvoorbeeld energiecoöperaties. Nederlandse kan bijna niet. **Coöperatief ondernemen ontstaat op basis van kleine initiatieven een grote beweging.** Agendeer het klimaatakkoord en breng tegelijkertijd kwaliteit in die specifiek Nederlands is.'

Het ontstaan van Hogeschool Larenstein

Tijdens de viering van het 110-jarige bestaan van de VVA kwam bij erelid Martin Hijink en voormalig voorzitter van het College van Bestuur (1988-1996) van Hogeschool Larenstein een gedachte op. Globaal 25 jaar geleden ontstond Larenstein en werd het gebouw te Velp gebouwd. Veel VVA-leden hebben daar bijzondere herinneringen aan. Het was een turbulente tijd. Allerlei gebeurtenissen zijn nooit vastgelegd. Tijd voor een drieluik.

De laatste 25 jaar is het beroepsonderwijs van Larenstein en Helicon zeer veelkleurig geworden. Het is boeiend terug te kijken nu er nog VVA-leden zijn die de beginperiode intensief hebben meegemaakt. Ook voor jongere leden is het interessant de

geschiedenis van hun school te kennen. Als aanloop een grote stap terug in de tijd. Midden negentiende eeuw, de tijd van Thorbecke, verschenen er onderwijswetten voor de algemene vorming van jonge mensen. Het opleiden tot specifieke be-

roepen werd aan het bedrijfsleven overgelaten. Toch kwam er enige beweging. In 1863 kwam er een wet voor het middelbaar onderwijs, waarin de HBS (hogere burgerschool) en het landbouwonderwijs haar basis kreeg. Het leidde in de volgende decennia tot de oprichting van enkele rijkslandbouw- en rijkstuinbouwscholen, waaronder de Rijks Hogere School voor Tuin- en Landschapsinrichting te Boskoop en de Rijks Middelbare Koloniale Landbouwschool (1912) te Deventer. Daarnaast waren er bedrijfscursussen, zoals die van de Heidemaatschappij vanaf 1903, met twee jaar later de oprichting van een vereniging van afgestudeerden; de voorloper van VVA Larenstein. Uit de cursussen zijn de Hogere en Middelbare Bosbouw en Cultuurtechnische School (HBCS resp. MBCS) voortgekomen. Ziehier in een notendorp enkele voorgangers van de huidige Hogeschool VHL en Helicon MBO Velp.

Fusiegolf

Na de Tweede Wereldoorlog groeide het beroepsonderwijs onstuimig. Vanaf ongeveer 1950 ontstonden de eerste hogere beroepsopleidingen. In de tachtiger jaren telde ons land bijna 400 hogescholen en circa 1400 instellingen voor lager/middelbaar beroepsonderwijs. Omdat vele klein waren en onvoldoende krachtig en slagvaardig werden geacht, wilde de overheid het onderwijs concentreren in grotere eenheden (ondergrens hbo-instelling 600 studenten). In de loop van de tachtiger jaren kwamen de hogescholen in een groot fusieproces terecht. De banden tussen hoger en middelbaar, denk aan HBCS en MBCS, werden doorsneden. Ook het lager- en middelbaar beroepsonderwijs (nu VMBO/MBO) maakten een concentratieproces door. Een nieuwe tijd was aange-

broken met termen als mammoetscholen (tienduizenden studenten per school). Het concentratieproces bleek effectief: het aantal hogescholen lag rond 1993/94 op 65 à 70. Nu zijn het er circa 40.

Herordening hoger landbouwonderwijs

Een tiental hogescholen viel ruim 25 jaar geleden onder het Ministerie van Landbouw. De Directie Landbouwonderwijs van het ministerie stuurde mee in de concentratie van het hoger landbouwonderwijs en keek naar een goede verdeling over het land. De twee agrarische hogescholen in Noord-Nederland – Christelijke Agrarische Hogeschool te Leeuwarden en Van Hall instituut te Groningen – moesten één krachtige school worden. Na een flinke strijd om de vestigingsplaats (politieke uitruil: Van Hall naar Leeuwarden, een conservatorium naar Groningen) werd het dus Leeuwarden, maar wel onder de Groningse naam van prof. Herman Christiaan Van Hall. De Christelijke Agrarische Hogeschool te Dronten, nu CAH Vilentum, had voldoende studenten evenals de Agrarische Hogeschool Den Bosch. De Agrarische Hogeschool te Delft is uiteindelijk opgegaan in een 'algemene' Hogeschool In Holland.

Eén hogeschool

Problematisch was Oost-Nederland, waar het ministerie één hogeschool wilde. De Agrarische Hogeschool Deventer, vroeger de Rijksmiddelbare Koloniale School, had 1100 à 1200 studenten, waaronder jaarlijks 50-100 uit tropische landen. Velp had de HBCS met studentenaantallen boven de norm. Deventer was pertinent tegen een fusie en vooral tegen vertrek uit die plaats, en organiseerde een grote demonstratie op het Binnenhof. Zij had van oudsher een goede naam met hoog aangeschreven afgestudeerden als Sicco Mansholt. Deventer kreeg zijn zin: de locatie Deventer bleef zitten waar die zat. Voor zolang het duurde. De Rijkshogeschool voor Tuin- en Landschapsinrichting (RHSTL) te Boskoop, die sowieso te klein was om zelfstandig door te gaan, vond men goed aansluiten op Velp. Het

kleine Laboratoriumtechniek te Wageningen werd ook geacht naar Velp te gaan.

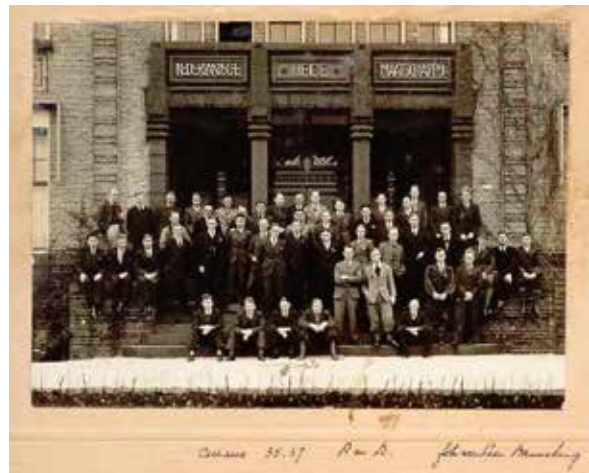
Vier scholen in Velp?

Eind 1987/begin 1988 vond het ministerie de tijd rijp om de vier hogescholen onder één paraplu te brengen en daarvoor een CvB te benoemen, bestaande in eerste instantie uit ir. Jan Driesse en mijzelf. Ongeveer een half jaar later werd het derde lid, ir. Cees Beerepoot, benoemd. Half mei 1988 begonnen we onze werkzaamheden in een leegstaande villa op landgoed Larenstein. Binnen veertien dagen trommelde de Tweede Kamer ons op om voor de Vaste Kamercommissie Landbouw te verschijnen. Die had tot onze verbazing maar één vraag: 'Wat gaat u met Deventer doen?' Mijn antwoord was bijna even kort: 'We nemen een jaar om plannen voor de gehele hogeschool uit te werken.' Voorzitter Cie: 'O, wel, eh, iemand nog een andere vraag? Niemand? Dan heren bedankt voor uw komst. We houden ons het recht voor om u over een jaar weer op te roepen!' Een telefoontje was natuurlijk veel efficiënter geweest!

Aldus begon een jaar van veel praten, met de vier onderdelen van de nieuwe hogeschool en vooral ook met de Directie Landbouwonderwijs. Duidelijk was dat Laboratoriumtechniek en 'Boskoop' zouden verhuizen. 'Deventer' zat midden in de stad in een prachtig oud, maar een onderhoudsgevoelig en weinig efficiënt gebouw en het had een beperkt terrein met een tropische kas. 'Velp' beschikte over een prachtig landgoed maar met overwegend oude, niet direct voor onderwijsgeschikte kloostergebouwen. De nieuwe bekostigingsregels voor het HBO met bedragen voor de huisvesting waren nog niet effectief. We waren op dat ogenblik een CvB zonder formeel gezag en zonder financiële reserves! Op 1 augustus 1988 verkreeg het CvB in een plechtige bijeenkomst officieel het gezag over de vier hogescholen.

Een nieuwe naam

Samen met studierichtingsleiders en me-dezeggenschapsraad was ook nagedacht over de naam. Uiteindelijk is gekozen voor

Links: Landgoed Larenstein met het voormalige kloostercomplex, luchtfoto 1978.

Boven: Landgoed Larenstein met nieuwbouw hogeschool, luchtfoto 1993.

Onder: Klasfoto bosbouw cursussen A en B 1935-37.

de naam van het landgoed, voorafgegaan door Internationale Agrarische Hogeschool. De achterliggende reden was dat in Deventer een aantal Engelstalige cursussen waren en ondersteuning werd gegeven aan projecten in armere delen van de wereld. We voorzagen dat de internationale verweving van het onderwijs door zou gaan en dat onze hogeschool daar een vruchtbare rol in zou kunnen spelen. Larenstein werd de roepnaam; het 'internationale' wilden we verder uitbouwen.

TEKST MARTIN HIJINK

In de tweede editie van 'Uit De Oude Doos' vervolgt Martin Hijink zijn verhaal over internationalisering van het onderwijs en het bouwproces in Velp.

Soundwalk maakt je bewust van geluidsvriendelijk ontwerpen

Hoe kunnen we geluid in goede banen leiden bij de inrichting van (stedelijke) gebieden? Daar staan we maar weinig bij stil. Reden voor de ingenieursbureaus DGMR en Royal HaskoningDHV om in december een soundwalk te organiseren door Arnhem. Na Arnhem staan er nog twee op de planning: in Den Haag (april of mei) en Zutphen.

Rondom het Velperplein is het een drukte van belang.

In een stad als Arnhem is het nooit stil. Dat merk je bij het lopen van de route die geluidskundige Jeroen Kamer van Royal HaskoningDHV en VVA-lid Doede Wessels van DGMR hebben uitgezet. Het is de tweede keer voor Kamer dat hij een soundwalk organiseert. De vorige was in Amsterdam.

Vanaf het kantoor van DGMR wordt koers gezet naar het Sonsbeekpark op enkele minuten loopafstand. In het park daalt het geluidsniveau van de gesprekken en iedereen is al snel geconcentreerd aan het luisteren. Het verkeer van de naastgelegen Zijpendaalseweg is door het nog natte asfalt duidelijk hoorbaar. Een kwakende eend wordt al snel overstemd door twee watervallen die in het park

aanwezig zijn. Het geluid van het neerkomende water verschilt van toonhoogte door de afstand die het water tijdens de val aflegt. Een detail dat pas opvalt als je erop gewezen wordt. Zo nauw luistert het dus bij een soundwalk.

Ronde Weide

We lopen een eind omhoog het bos in en houden stil bij het evenemententerrein de Ronde Weide, dat volledig is omge-

ven door bos. Het geluidsniveau van de Zijpendaalseweg is gereduceerd tot zacht gesuis. De boomkruinen en het feit dat we omhoog lopen dragen hier ook aan bij. Op het terrein is het stil, maar we krijgen van Kamer de opdracht ons voor te stellen hoe het er zou klinken als er een activiteit zou zijn. Zou het geluid van een mensenmassa blijven hangen tussen de bomen of er juist door opgenomen worden? Ook kun je de vraag stellen of geluid middenin het bos gewenst is of dat de open plek een rustpunt zou moeten zijn in de omgeving. Kamer laat de aanwezigen zelf hun mening bepalen.

Gemeenschapsgevoel

Speciale aandacht is er tijdens de wandeling voor hofjes en speeltuinen. Sommige speeltuinen zijn gesitueerd in ruim opgezette woonwijken met veel groen, andere liggen ingeklemd tussen huizen. Het ligt voor de hand dat het geluid zich hier anders gedraagt. In woonwijken zonder voortuinen en plantsoenen klinken kinderstemmen harder dan op plaatsen waar het geluid goed weg kan. Hofjes zijn door de bebouwing rondom van oudsher plaatsen waar rust heerst. Het Lutherse hofje is een klassiek hofje met enkele kleine ingangen. De moderne-

Zou het geluid van een mensenmassa blijven hangen tussen de bomen of er juist door opgenomen worden?

Het Sint-Martenshofje.

re Lindenheuvel is meer een woonstraat met één in- en uitgang, maar tijdens het bezoek net zo rustig als het Lutherse hofje. Het grote verschil is dat bij Lindenheuvel autoverkeer is toegestaan, terwijl dat bij het Lutherse hofje bijna niet kan. Dit zorgt op gezette tijden voor enige reuring in de Lindenheuvel.

Het Sint-Martenshofje kijkt af van de andere twee, omdat hier niet de voor- maar de achtertuinten aan het hofje grenzen. Sommige tuinen zijn met afrasteringen gescheiden van buurtuinen, maar verder kijken ze alle uit op een gemeenschap-

pelijke tuin middenin de ruimte. Werkt dat geen burengerucht in de hand? Volgens Kamer, die enkele bewoners kent, valt dit mee: 'Iedereen zit in hetzelfde schuitje als het gaat om geluidsoverlast en privacy. Dat creëert een soort gemeenschapsgevoel, waardoor geluiden voor het gevoel een stuk minder hard klinken. Bij verkoop van een woning kan dit wel problemen geven. Niet iedereen vindt een beperkte privacy fijn. Je ziet veel van elkaar.' Dat er een gemeenschapsgevoel kon ontstaan in het hofje is niet zo verwonderlijk. De huidige bewoners hebben de verwaarloosde woningen via collectief particulier opdrachtgeverschap opgeknapt tot een bewoonbaar geheel en daarnaast de binnenruimte ingericht. Het resultaat is een vriendelijk ogend hofje met hoogteverschillen en gekleurde gevels.

Vogel zingt harder in de stad

De wandeling voert naar het centrum, het eindpunt van de route. Het geluidsniveau op straat stijgt. Rondom het Velperplein is het een drukte van belang met auto's en bussen. Wessels attendeert de aanwezige

gen achteraf tijdens de evaluatie van de soundwalk op een onderzoek waaruit blijkt dat sommige vogelsoorten in de stad hoger en harder zingen en zich daarmee onderscheiden van hun soortgenoten op het platteland.

De geluidsexplosie als gevolg van de weerkaatsing van het geluid tegen de hoge bebouwing neemt pas weer af in het winkelgebied. Tussen de winkels verdwijnt het verkeerslawaaï. Opvallend rustig is het in de winkelstraat. Bij de Eusebiuskerk zien we de reden: er is markt. Hier is het wel druk en veel geroezemoes. Toch klinkt het niet storend. Het hoort zo. We zijn weer onder de mensen.

TEKST EDWIN VRIEZEN, FOTO'S MICHON FLEER, DOEDE WESSELS

Wil je deelnemen aan de soundwalk in Den Haag of Zutphen? Meld je aan bij Doede Wessels (dwe@dgmr.nl). Heb je een idee voor een soundwalk in een andere stad? Ook dat kan. VVA Larenstein ondersteunt je graag bij de organisatie. Neem hiervoor contact op met het VVA-bureau.

WAGENINGEN UNIVERSITY
WAGENINGENUR

Kom op 15 april naar de Master open dag!

www.wageningenuniversity.nl/masteropendag

Persoonlijke universiteit:
Docent-student ratio van

1:7

Meest internationale universiteit van Nederland

>100 nationaliteiten

Wageningen University heeft
29 masteropleidingen en
2 online masters op het gebied van

- Food, Feed and Biobased Production
- Natural Resources and Living Environment
- Society and Well-being

Wil je meer weten over de verschillende opleidingen en de mogelijkheid om door te stromen na het hbo?

Kom naar onze Master open dag!

Nr. **1** Voor de 11^e keer op rij beste universiteit van Nederland.
Keuzegids Universiteiten

Zandmotor voor kustbeheer en natuurontwikkeling

Een kunstmatige zandplaat voor de kust van Ter Heijde, de Zandmotor, voorziet 20 kilometer kust van zand. Tijdens de VVA-excursie op 20 november gaven beheerder Ben Girwar van provincie Zuid-Holland en IVN-gids Johan Apeldoorn inzicht in het kustbeheer en de natuurontwikkeling die de Zandmotor op gang brengt. Met goed kitesurfweer – zonnig en een stevige wind – konden de bijna 40 deelnemers – onder wie veel studenten uit Velp en zelfs uit Leeuwarden – de Zandmotor ervaren.

Een IVN-gids geeft uitleg over natuurontwikkeling langs de vloedlijn.

Tussen Kijkduin en Hoek van Holland is de duinenrij erg smal. Jaarlijks verdwijnt er één miljoen kuub zand. Om de kustverdediging sterk genoeg te houden, is het wettelijk verplicht eens in de vijf jaar langs de kustlijn zand uit zee aan te brengen. Hierbij wordt elke keer het ecosysteem verstoord. Het plan ontstond het anders aan te pakken. Het idee is om zo'n grote hoeveelheid zand voor de kust te leggen, dat de wind en de zee twintig jaar lang het werk kunnen doen. In die periode kan de natuur zich herstellen. Het idee wordt inmiddels

uitgevoerd onder de naam Zandmotor, een proefproject van 2012 tot 2032. Apeldoorn: 'Het woord motor verwijst naar de drijvende kracht; door de energie van wind, golven en stroming komt het zand zelf in beweging. De kust groeit zo op natuurlijke wijze aan. Volgens berekeningen resulteert de proef uiteindelijk in 35 hectare nieuw strand en duin.'

21,5 miljoen kuub zand

Girwar vertelt dat voor de aanleg 21,5 miljoen kuub zand is gebruikt. De Zandmotor zelf bestaat uit 19 miljoen kubieke meter zand. De rest is gebruikt

voor twee onderwatersuppleties aan de noord- en zuidzijde van de Zandmotor. Bij aanleg was de oppervlakte 128 hectare groot (250 voetbalvelden). De breedte op het strand was circa twee kilometer en het haakvormige zandlichaam stak één kilometer de zee in (zie foto). Inmiddels is de vorm veranderd en heeft de Zandmotor zich uitgestrekt langs de Delflandse kust.

Nieuwe inzichten

Om na te gaan of de Zandmotor daadwerkelijk werkt, worden onderzoeken gedaan naar de stroming, de verspreiding van het zand, de flora en fauna, de zwemveiligheid, de duinontwikkeling, het grondwater en het recreatief gebruik. Informatie wordt verkregen uit onder andere een radarinstallatie, diepte- en hoogtemetingen met jetski's, stromingsboeien, observaties en inventarisaties ter plekke en met de Argusmast. Als blijkt dat de Zandmotor een effectieve manier van kustversterking is, kan het op meer plekken langs de kust worden toegepast. Dit

project biedt daarmee naast grotere waterveiligheid en extra ruimte voor natuur en recreatie ook nieuwe inzichten in kustversterking en onderhoud.

Natuurontwikkeling

Op naar buiten. Apeldoorn en een collega-natuurgids laat op de vloedlijn van de Zandmotor de daar groeiende zeeraket, zeepostelein en loogkruid zien, en benadrukt hoe belangrijk de vloedmerkgemeenschap voor natuurontwikkeling aan de kust is. Deze vloedmerkstrook van algen maakt gebruik van voedsel dat de zee aanvoert. De opgedroogde algenlaag vormt een laagje om zandkorrels en verwaait zo naar het achterland, waar ze als voedsel dienen voor de planten. Bij de langgerekte strook duindoorns vertelt Apeldoorn dat deze op het kale zand kunnen groeien, omdat zij in symbiose leven met nitraatbacteriën.

TEKST TAMARA VAN TRICHT

FOTO'S MARTIN LENFERINK EN

TAMARA VAN TRICHT

VVA-excursies

Schrijf je in via de website www.vva-larenstein.nl of eventueel via info@vva-larenstein.nl of 026-3695725.

25 maart

Stadswoud Eindhoven

Het productiebos is voor recreanten minder aantrekkelijk dan een stadspark met weelderig groen. Er wordt van alles ondernomen om een spannend wandel- en speelgebied te maken. Met pannenkoekendiner. Voor VVA-leden en studenten is de excursie kosteloos. Niet-leden betalen 35 euro.

20 en 21 mei

Tweedaagse excursie Ruhrgebied

Prachtige voorbeelden van hoe Duitsland omgaat met transformatie van stad en buitengebied. Zie pagina 4.

19 april

Jaarcongres 2016 Dutch Design, Delta Areas Resources

Twaalf lezingen over inrichting en beheer van de Nederlandse buitenruimte, bos, natuur en landschappelijke en stedelijke ontwikkelingen. Zie pagina 10.

19 april

ALV VVA Larenstein

Locatie Hogeschool VHL Velp, start 17.30 uur. Opgave via info@vva-larenstein.nl.

27 mei

VVA-workshop 'carrièreperspectief'

ECO-job geeft een carrière-workshop, 10.00-11.30 uur. Gratis voor leden en studenten. Meer info op pag 5. Inschrijven kan via officemanager@vva-larenstein.nl.

Cursus Helicon MBO Velp

Meer informatie info.mv@helicon.nl

25, 26 & 28, 29 april

Klimmen 2 Machinale kroonverzorging

Deelnemers bouwen de basisvaardigheden klim- en werktechnieken verder uit en gebruiken hierbij motorketting-zagen om snoeiwerkzaamheden in de kroon uit te voeren. 9:00-16:00 uur.

VHL Trainingen & Cursussen

Meer informatie: VHL Trainingen & Cursussen, Nicole Arents, 026-3695640, infotc@hogeschoolvhl.nl, www.hogeschoolvhl.nl/TenC

1 april

Bodem en Geologie van Nederland

Na een korte theoretische (opfris)les maakt u kennis met methoden en technieken voor geologie en bodemkunde. U leert ook digitale bronnen te gebruiken binnen een les/practicumomgeving. 15.00- 20.30 uur.

5 april

Ecologie van Nederland in één dag

De cursus geeft inzicht in wat een ecosysteem is, hoe kringlopen in de natuur werken, hoe natuur zich ontwikkelt en wat algemeen aanvaarde principes van natuurbeheer zijn. 10.00-19.30 uur.

start 21 april

Landschapsecologie in het terreinbeheer

In deze 6-daagse praktijkcursus staat de praktische toepassing van de ecohydrologie centraal. Verschillende schaalniveaus van gebied tot standplaats komen aan bod en worden toegelicht met voorbeelden uit de praktijk.

Wij zoeken kansen

Simon Koetsier

International Development Management

In augustus 2015 heb ik de studie International Development Management (Rural Development and Innovation) bij Van Hall Larenstein in Wageningen afgerond. Eén van mijn mooiste ervaringen tijdens mijn studie was mijn stage. Bij de NGO VECO East Africa in Tanzania heb ik veel geleerd over het samenwerken met en organiseren en trainen van boeren.

Na deze studie ben ik aan een werkervaringsstage begonnen bij Envia. Dit bedrijf kickstart innoverende social enterprises wereldwijd. En op deze plekken komen mijn interesses en passies bijeen, namelijk (sociaal) ondernemerschap, business development, empowerment van farmers/entrepreneurs en een positieve impact maken, met een focus op (Oost-)Afrika. Onderzoek doen, problemen/situaties analyseren en creatieve en innovatieve oplossingen bedenken, zijn processen waar mijn passie ligt. Zoekt u een enthousiaste en ondernemende starter? Neem dan gerust contact met me op via 06 30824070, simon_koetsier_33@hotmail.com of stuur een berichtje op LinkedIn.

Viktor Groen Tuin- en landschaps- inrichting

Als landschapsontwerper opgeleid bij Hogeschool VHL wil ik graag mensen, bedrijven en overheden helpen een gebied beter, groener en leefbaarder te maken.

In het proces van ontwerpen vind ik het belangrijk realistische, maar ambitieuze plannen te maken. Mijn kracht en kunde ligt bij het hebben van een brede focus op het proces. Deze ligt tussen het

drieluik ontwerp, techniek en beheer van plannen. Door mijn vooropleiding als outdoor manager kan ik ook door de bril van beheerder of technicus kijken, zodat integraal wordt nagedacht over plannen. Daarnaast heb ik een minor fotografie afgerond. Het beeldende van fotografie probeer ik te koppelen aan mijn vak door analysefoto's of referentiefoto's te maken die het ontwerpproces verder helpen.

Ik ben een doorzetter, leergierig, flexibel ingesteld en heb passie voor het vak. Ik zoek een plek bij een organisatie als landschapsontwerper waar ik mijn kennis kan inzetten en mezelf verder kan ontwikkelen. Kunt u mij daarin helpen? Stuur mij een e-mail naar viktorgroen@hotmail.com, bel mij op 06-36329864 of bekijk mijn LinkedIn-profiel. Ik kom graag met u in contact.

Ik zoek, ik zoek

...en het heeft intens rode bloemen en is vurig oranje in de herfst. Beplanting zoeken op kleur, vorm, formaat, toepassing, standplaats of tal van andere kenmerken? Met de TreeEbb van Boomkwekerij Ebben zoekt en vindt u de juiste boom voor ieder groenproject. Met een paar simpele klikken selecteert u eenvoudig uit duizenden soorten. En heeft u uitgebreide soortbeschrijvingen en foto's direct bij de hand.

*TreeEbb, dé online bomentool
voor en door groenprofessionals*

Boomkwekerij Ebben B.V. | Beerseweg 45 | 5431 LB Cuijk NL
T +31 (0)485 31 20 21 | info@ebben.nl | www.ebben.nl

know-how to grow

EBBEN
trees since 1862

gaw ontwerp+communicatie

t. 0317 427511 | info@gaw.nl | www.gaw.nl

BOEKEN
TIJDSCHRIFTEN
WEBSITES
E-NIEUWSBRIEVEN
XTEKSTEN
FOTO'S
BEELDBANKEN
WEBFILMS
HUISSTIJLEN
AFFICHES
BELETTERING
BEURSSTANDS
LOGO'S
ADVERTENTIES

WERKEN IN DE
MILIEUBRANCHE
www.ecojob.nl
info@ecojob.nl
078-30 31 690

ECO-job is hét vertrekpunt voor iedereen die op zoek is naar een
nieuwe carrièrestap of collega in de milieubranche.

Van Buiten

Detachering Werving & Selectie

Ecologie

Rentmeesterij

Ruimtelijke ordening

Plattelandsontwikkeling

Landschapsarchitectuur

Hydrologie

Cultuurtechniek

Erfgoed

www.vanbuiten.nl
verbindt mens en werk